

Aldona Skudrzyk

Wnikając w ducha języka obcego...
[Małgorzata Kita, Aldona
Skudrzykova: "Człowiek i jego świat
w słowach i tekstach", Katowice
2002]

Postscriptum nr 1(47), 105-107

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aldona Skudrzyk

Małgorzata Kita, Aldona Skudrzykowa: *Człowiek i jego świat w słowach i tekstach*, Katowice 2002.

Wnikając w ducha języka obcego...

Nauka języka obcego jest niewątpliwie długim i skomplikowanym procesem, mozolnym osiągnięciem coraz to wyższego poziomu kompetencji – systemowej, stylistycznej, pragmatycznej. Jednym z bardziej istotnych impulsów do kształcenia owych sprawności może być podręcznik, zwłaszcza taki, który koncentruje się na dostarczaniu interesujących ćwiczeń, ciekawych tekstów.

Prezentowana książka to przede wszystkim wybór tekstów, ale i ćwiczeń pozwalających te teksty interpretacyjnie wykorzystać. Adresatem tekstów są ci spośród uczących się polskiego jako obcego, dla których celem przestaje być jedynie sprawność komunikacyjna. Warunkiem korzystania z podręcznika jest dobra znajomość języka polskiego (poziom zaawansowany) z jednej strony, z drugiej zaś „niekonsumpcyjne” nastawienie do niego – teksty otwierają bowiem możliwość rozwijania sprawności stylistycznej, poznawania języka w jego funkcji estetycznej i kognitywnej.

Dobór tekstów podyktowany jest zamysłem ogólnym, by pozwalał zapoznać się z utrwaloną w języku polskim kategoryzacją i oceną rzeczywistości – innymi słowy, by dawał językowy obraz świata niesiony przez polszczyznę. Teksty, bardzo zróżnicowane stylistycznie (proza literacka, wiersze, fragmenty dramatów, spontaniczne dialogi mówione, dowcipy, przysłowia, sentencje) – w swych treściach przedstawiają bardzo dużą liczbę tematów wyrażających podstawowe kategorie semantyczne językowego obrazu świata i związanego z nim polskiego i europejskiego kodu kulturowego.

Każdy tekst – naukowy, literacki, publicystyczny czy środowiskowy opatrzone jest zestawem pytań, poleceń i ćwiczeń, które sugerują drogi i możliwości ich wykorzystania i na poziomie treści, i na poziomie kształtu językowego. Niektóre teksty są naprawdę trudne, wymagają znakomitej kompetencji językowej i dlatego wydaje się, że podręcznik trafić może także do studentów polonistyki czy dziennikarstwa na zajęcia z leksykologii, semantyki, onomastyki i stylistyki.

Podręcznik składa się z trzech wyodrębnionych części: *Blżej języka polskiego*, *Obraz świata w języku polskim* oraz *Język w działaniu*. Sens tak wyodrębnionych zagadnień ilustruje zamieszczony w książce fragment z tekstu Ernsta Cassirera: „Wnikając w ducha języka obcego, mamy nieodmiennie wrażenie wkraczania w świat nowy, w świat, który ma swoją własną strukturę intelektualną. Przypomina to podróż odkrywczą po obcym kraju, a największą korzyścią, jaką odnosimy z tej podróży, jest to, że nauczyliśmy się patrzeć na nasz język ojczysty w nowym świetle”. (s. 13)

Na pierwszą część składają się rozdziały 1–4: *Język polski jako obcy*, *Alfabet, ABC frazeologii*, *Odmiany języka polskiego*, *Ile mamy języków polskich?*, których lektura przybliży język polski jako system znaków i zespół odmian. Dzięki zagadnieniom pomieszczonym w części drugiej poznamy najważniejsze kategorie semantyczne tworzące mozaikę polskiego obrazu świata. Są to rozdziały (5–16): *Życie*, *Kondycja człowieka*, *Kobieta*, *Uczucia*, *Rodzina*, *Dom*, *Przyjaźń*, *Szkoła*, *Pory roku*, *Pogoda*, *Kolory*, *Zwierzęta*, *Jak masz na imię?*

Zagadnieniom języka w działaniu, czyli pragmatycznemu wymiarowi komunikacji poświęcona jest część trzecia, gdzie odbiorca znajdzie przybliżenie zasad polskiej grzeczności językowej (17. *Grzeczność językowa. Etykieta językowa*), wskazanie kilku przyczyn i skutków niepowodzeń komunikacyjnych (18. *Gafy male i duże*). W kręgu tych zagadnień pozostają także sfery tabu charakterystyczne dla polskiej kultury i sposoby eufemizowania, z którymi zapoznaje się czytelnik w rozdziale 19. *Tabu językowe i eufemizm*.

Pełny wymiar komunikacji to także sfera zachowań niewerbalnych, tym poświęcono ostatni rozdział podręcznika zatytułowany *Gest w komunikacji językowej. Powiedz to bez słów*. W ten sposób staramy się przybliżyć cudzoziemca do pełnego wejścia w obcy kod kulturowy, obcy kod pragmatyczny, co pozwala na swobodniejsze poruszanie się w malejącym świecie, w globalnej wiosce współczesności. Pisze jedna z cytowanych w podręczniku autorek: „Braki w zakresie znajomości środków niewerbalnych charakterystycznych dla obcej wspólnoty ujawniają się dopiero podczas bezpośredniego zetknięcia się z jej przedstawicielami – najczęściej w trakcie przebywania za granicą. Okazuje się wtedy, że osoby uzdolnione języko-

wo i niemające żadnych kłopotów z nauką języka, nie rozumieją niektórych informacji, mimo że znają wszystkie środki słowne. Oprócz zubożenia sfery komunikacji nieznanymi typowymi dla obcej społeczności środkami niewerbalnymi powoduje czasem również niezamierzone efekty komiczne, a nawet odbiór owych środków jako gorszych od przyjętych w rodzimej wspólnocie komunikacyjnej. Dzieje się tak dlatego, że przedstawiciele obcych wspólnot nie są zrównani w trakcie komunikacji pod względem poziomu wiedzy, jaką dysponują. Łączy ich jedynie wspólny język. Różnią się natomiast sposobem widzenia świata. Wynika to ze zróżnicowań cywilizacyjnych, historycznych, geograficznych, społecznych, prowadzących z kolei do różnic w światopoglądzie, tradycjach, w mentalności, ocenach etycznych, w warunkach życiowych i innych czynnikach, wśród których ważne miejsce zajmuje także sfera przyjętych w danej wspólnocie środków niewerbalnych”.

(Krystyna Jarząbek, s. 412)

Wydaje się, że tak zaprojektowany podręcznik daje możliwość uczenia się języka polskiego na kilka sposobów: przez wykonywanie sformułowanych w nim poleceń, przez rozwiązywanie podanych tam ćwiczeń, ale zwłaszcza przez wdrażanie uczącego się do ustawicznej, samodzielnej pracy z tekstem, ze słownikiem. Teksty zaś są nie tylko pożyteczne dydaktycznie, ale ich bogaty wybór i różnorodność stylowa ma szansę zachęcić każdego do obcowania z lekturą, co w dobie odchodzenia od kultury pisma ma znaczenie niebagatelne. Nauczycielowi zaś daje spore możliwości własnego podejścia do zagadnień, może działać wszak inspirująco, prowokować interesujące dyskusje i spory, zachęcać do pogłębionych porównań międzykulturowych. Podkreślić raz jeszcze warto przydatność tej książki dla nauczania polskiej kultury, zarówno tej wysokiej, jak i potocznych, codziennych zachowań komunikacyjnych współczesnych Polaków.

dr Aldona Skudrzyk – adiunkt w Zakładzie Językoznawstwa Pragmatycznego Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego. Zainteresowania naukowe: socjolingwistyka, językoznawstwo pragmatyczne, stylistyka językoznawcza, glottodydaktyka i dialektologia. Autorka książki: *Język (za)pisany* (1994), współautorka podręczników do nauki języka polskiego dla gimnazjum i liceum; także kilku słowników, m.in. *Nowego słownika ortograficznego* PWN (1996-1998) oraz *Małego słownika terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej* (1999); *Słownika pisowni łącznej i rozdzielnej* (2000; 2003). Współautorka podręcznika do nauki języka polskiego jako obcego: *Człowiek i jego świat w słowach i tekstach* (2002). Cykl wykładów gościnnych na Uniwersytecie w Halle (Niemcy) i w Wiedniu (Austria).

Jest członkiem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Komisji Kultury Komitetu Językoznawstwa PAN oraz Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego.